

TÌNH YÊU QUÊ HƯƠNG TRONG TRUYỆN NGẮN VÕ HỒNG

Nguyễn Ngọc Phương Thảo⁽¹⁾

(1) Trường Đại học Sài Gòn

Ngày nhận 17/12/2022; Ngày gửi phản biện 20/12/2022; Chấp nhận đăng 03/02/2023

Liên hệ email: vonguyenshin@gmail.com

<https://doi.org/10.37550/tdmu.VJS/2023.01.382>

Tóm tắt

Trước khi có sự xuất hiện của nhà văn viết cho tuổi hồng Nguyễn Nhật Ánh, hầu như lứa tuổi học trò ở miền Nam đều rất say mê văn chương Võ Hồng. Đề tài tác phẩm của Võ Hồng rất đa dạng, nhưng nổi bật nhất vẫn là những câu chuyện quê hương và học đường. Dù viết về vấn đề gì, nhà văn cũng thể hiện tình yêu quê hương sâu nặng. Ngoài tình yêu đôi lứa, tình yêu quê hương, cụ thể là quê hương miền Trung, là cảm hứng nổi bật, góp phần làm nên diện mạo văn chương Võ Hồng. Đến với truyện viết về quê hương của Võ Hồng, người đọc sẽ cảm nhận được tình cảm sâu nặng của nhà văn dành cho thiên nhiên, con người và phong tục tập quán của vùng đất miền Trung thân yêu. Và đó cũng chính là quê hương Việt Nam nói chung.

Từ khóa: miền Trung, quê hương, tình yêu, trữ tình, Võ Hồng

Abstract

LOVE FOR THE HOMELAND IN VO HONG'S SHORT STORY

Before the appearance of writer Nguyen Nhat Anh, most students in Southern Vietnam were so passionate about Vo Hong's literature. The themes of Vo Hong's works are diverse, but his stories of country and school are the most prominent. No matter what the writer writes, he also shows his deep love of country. In addition to the love of couples, the love of country, specifically Central Vietnam, is an outstanding inspiration, contributing to the appearance in Vo Hong's literature. Coming to Vo Hong's stories of country, readers will feel the writer's deep feelings for nature, people and customs of beloved Central Vietnam. It is also Vietnam in general.

1. Mở đầu

Nhà văn Võ Hồng sinh ngày 21 tháng 1 năm 1923 (ngày 5 tháng Chạp năm Nhâm Tuất) tại làng Ngăn Sơn, xã An Thạch, huyện Tuy An, tỉnh Phú Yên. Ông có bút danh khác là Võ An Thạch, Ngăn Sơn. Trong quá trình sáng tác, Võ Hồng đã xuất bản 8 truyện dài, trên 70 truyện ngắn, nhiều tập tùy bút, bút ký, các tập truyện viết cho thiếu nhi; hơn 40 bài báo, bài khảo cứu, phê bình. Sự nghiệp văn học của ông trải dài theo hai cuộc chiến tranh và

thời kỳ đầu của hòa bình lập lại. Với chiều dài thời gian, với khối lượng tác phẩm khá đồ sộ; dù khi nào và tác phẩm gì, ông vẫn luôn đau đáu về quê hương. Có thể nói, cùng với Thanh Tịnh, Mường Mán... Võ Hồng là một trong những nhà văn có tâm thức quê hương mãnh liệt nhất, vì vậy hình ảnh quê hương Phú Yên, miền Trung luôn bàng bạc trên trang viết của ông. Với khối lượng tác phẩm khá lớn, với tình yêu sâu đậm của độc giả dành cho nhà văn của học đường, bề dày nghiên cứu về Võ Hồng khá phong phú. Ở bài viết này, chúng tôi khái quát về một chủ đề nổi bật trong truyện ngắn của ông, đó là tình yêu quê hương.

2. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

Nhà nghiên cứu văn học Lê Ngọc Trà viết: *"Hiện thực độc đáo của văn học là thế giới tinh thần, tình cảm, tâm lý của con người trong xã hội. Miêu tả đời sống quần chúng, quan trọng là nói lên tâm tư, nguyện vọng của họ... Lịch sử văn học chính là lịch sử tâm hồn nhân loại"* (Lê Ngọc Trà, 2005). Qua tác phẩm văn học, ta không những thấy được tâm hồn của nhân vật mà còn thấy cả tâm hồn nhà văn. Nhà văn nào cũng sinh ra và lớn lên ở một vùng quê nhất định. Văn hóa, con người quê hương ảnh hưởng rất lớn đến tâm hồn, tính cách của nhà văn. Bởi vậy, tác phẩm của họ luôn bị chi phối bởi tâm thức quê hương.

Để làm nổi bật nội dung tình yêu quê hương trong truyện ngắn Võ Hồng, người viết vận dụng các phương pháp cơ bản sau:

- Phương pháp Tiểu sử học: vận dụng phương pháp này để tìm hiểu sự tác động của tiểu sử nhà văn đến tâm thức quê hương trong truyện ngắn của Võ Hồng
- Phương pháp Văn hóa - xã hội: dùng phương pháp này để tìm hiểu cơ sở văn hóa xã hội ảnh hưởng đến chủ đề quê hương trong sáng tác của nhà văn.
- Phương pháp Phân tâm học: chủ yếu dùng để tìm hiểu sự tác động của tiềm thức - kỷ niệm tuổi thơ có chi phối đến tình cảm quê hương của Võ Hồng.

3. Kết quả và thảo luận

Quê hương là một khái niệm vô cùng thiêng liêng trong tâm hồn của người Việt Nam. Cảm xúc về quê hương luôn là cảm xúc ngọt ngào và thân thương, nhất là đối với những người rời quê hương đi học tập hay sinh sống ở một vùng đất khác. Tại sao người Việt lại có tình cảm gắn bó với quê hương như vậy? Có rất nhiều lý do, nhưng lý do đơn giản là nó gắn liền với kỷ niệm tuổi thơ. Mà kỷ niệm tuổi thơ bao giờ cũng nhiều dư vị ngọt ngào. Võ Hồng luôn hoài niệm về quê hương Phú Yên - nơi chôn nhau cắt rốn của mình. Cho dù sinh sống ở Sài Gòn, Đà Lạt hay Nha Trang, Võ Hồng cũng luôn hướng về quê hương, để rồi từ những nỗi nhớ quê hương da diết ấy, Võ Hồng như gửi tâm trạng mình vào văn chương, trở thành những tác phẩm mộc mạc, gần gũi nhưng dạt dào cảm xúc. Nhà phê bình Nguyễn Vy Khanh nhận xét: *"Toàn bộ sự nghiệp của Võ Hồng như dâng hiến cho quê hương Phú Yên của ông. Nếu Võ Phiến khởi nghiệp văn học và nổi danh với quê hương Bình Định thì Võ Hồng là Phú Yên. Trong các truyện dài hay truyện*

ngắn của ông, người đọc vẫn thấy rõ miền quê Ngân Sơn, Phú Yên trải qua nhiều thời phé hưng, mà các nhân vật cũng là những con người quê mùa hay thuần hậu của vùng trời đó” (Nguyễn Vy Khanh, 2005).

Tâm thức con người luôn gắn chặt với vùng đất mà mình sinh ra và lớn lên. Đối với nhà văn, đó là không gian văn hóa thấm đẫm trong ký ức, mà hễ nhà văn cầm bút là ký ức ấy hiện lên. Bởi vậy: *“Truyện của Võ Hồng bao gồm nhiều đề tài khác nhau: Về hiện thực cuộc sống thời chiến tranh, về thân phận con người, về tình yêu... Nhưng bao quát và thành công nhất của ông vẫn là viết về quê hương, về những kỷ niệm của tuổi học trò. Đọc tác phẩm của Võ Hồng, có thể hình dung các vùng miền của Phú Yên, từ đèo Cả đến đèo Cù Mông, biển Mỹ Á, Sông Cầu, vùng Xuân Phước, Xuân Quang của Đồng Xuân...; làng Ngân Sơn của nhà văn với con sông Phưong Lua trong trẻo, những bến đò đông đúc, nhà thờ Mằng Lăng, chùa Châu Lâm... Trên những con đường quê nối liền An Thạch với An Thổ, An Dân, An Mỹ; vẫn là bóng dáng của những người nông dân lam lũ, cần cù, suốt đời gắn bó với đất” (Nguyễn Thị Thu Trang, 2019).*

3.1 Thiên nhiên thơ mộng, trữ tình của quê hương

Toàn bộ tác phẩm của Võ Hồng có thể nói đã trở thành di sản văn chương của miền đất Phú Yên – Khánh Hòa, rộng hơn là của Miền Nam nước Việt thân yêu. Mảng truyện viết về quê hương chính là những truyện đem lại nhiều cảm xúc thân thương nhất cho người đọc. Truyện của ông làm hiện lên làng quê Phú Yên nói riêng, cũng như làng quê Việt Nam nói chung với những tình cảm dạt dào và lắng đọng nhất. Truyện ngắn *Chuyến về Tuy Hòa* chính là sự “hoài niệm” của tác giả về quê hương: *“Lòng tôi xúc động nghẹn ngào bởi cái không khí thanh bình của nếp sống quê mùa, của thiên nhiên không hề thay đổi. Bỏ tôi giữa cảnh ấy, tôi sẽ tìm thấy lại trọn vẹn cái quá khứ êm đềm của những ngày thơ ấu, cũng bờ ruộng cỏ ướt sương đêm, cũng dòng nước mương chảy róc rách...” (Võ Hồng, 2003).* Nhân vật tôi (tác giả) trực tiếp bộc lộ cảm xúc về quá khứ êm đềm với bờ ruộng cỏ ướt, mương nước róc rách... nơi quê hương. Có thể thấy, phải có một tình cảm sâu đậm lắm, tác giả mới trỗi dậy những ký ức đơn sơ ấy. Để viết một đoạn văn giàu chất thơ và dạt dào cảm xúc như vậy, người viết phải rất nặng lòng với quê hương. Mỗi lần nhắc đến quê Hương, Võ Hồng lại trỗi lên những cảm xúc nồng ấm tình quê. Tình quê ấy trước tiên là tái hiện hình ảnh thiên nhiên: *“Thật đẹp là những ngày nắng đầu mùa. Nắng vàng nhẹ, không khí trong suốt khiến cảnh vật sáng tung bừng. Đứng ở bến đò Thiện Đức có thể nhìn thấy rõ bầy bò lội qua bến đò Gạch cách đó hai cây số. Bờ tre ở Hội Phú, rặng dương liễu ở Mằng Lăng hiện lên thành một dải xanh ngăn ngắt và dãy núi cát ở mãi Vùng Lắm toàn một màu vàng rất nhạt, sáng óng ánh dưới ánh mặt trời (Lễ cúng trưong).* Miêu tả thiên nhiên là một ưu thế của Võ Hồng, nhất là thiên nhiên quê hương, nơi gắn bó với thời hoa niên của nhà văn. Ánh nắng chiếu trên cây lá ở đâu mà chả đẹp, nhưng có lẽ đẹp nhất là trên quê mình. Vì đôi mắt nhìn ấy chứa đựng cả nguồn cảm xúc quê hương. Quê hương có bờ tre, rặng dương liễu, núi cát; quê hương còn có cây xoan trước cổng, con tu hú báo hiệu mùa giẻ, có cây ổi xá lị: *“Mỗi tháng trông đợi dài bằng năm. Cây xoan trước cổng nở hoa vào lúc nó ra đi bây giờ lại nở hoa. Phải một kỳ nở*

hoa nữa thì nó về. Con tu hú báo hiệu mùa mùi giẻ chín. Phải một kỳ tu hú kêu nữa thì nó về. Cây ổi xá lị nó xin giống ở Đồng Tròn về trồng năm kia, năm nay đã ra được hai trái. Sang năm nó về thì ổi sẽ chín đầy cành. Tha hồ nó mừng” (Bên đập Đồng Cháy). Đọc truyện của Võ Hồng, những ai có tuổi thơ ở nông thôn đều duềnh lên niềm quê dấu ái của một thời tuổi thơ với những buổi đi hái đủ dẽ, hái ổi sễ, ổi xá lị... Tình yêu quê của Võ Hồng đã đánh thức tình yêu quê của biết bao người.

Quê hương của Võ Hồng là vùng duyên hải ven biển nên có rất nhiều cây phi lao. Tiếng vi vu của phi lao trở thành âm thanh ký ức của những người sống ven biển. Cùng với những hình ảnh thân thương, âm thanh của quê hương cũng được cất lên trên trang viết: *“Trong khi ấy, để quên sự bức bối, nàng lắng nghe tiếng gió reo vi vút ở giữa những chòm phi lao bên kia đường. Hàng bông giấy mọc ở trụ cổng nhà ai kia nở ra những chùm hoa đỏ tươi. Màu hoa đỏ yêu đời tung bừng điểm rải rác giữa nền lá xanh giúp nàng vui vui trở lại. Mùi tanh nhạt pha vị mặn của gió biển ở ngoài khơi thổi vào, cái cảm giác mát lành lạnh của nước như quạt nhẹ vào đến tận tâm hồn”* (Con suối mùa xuân). Những đồi cát, những rừng phi lao, những con gió biển luôn thổi mát rượi tâm hồn những người con xa xứ. Bằng những hoài niệm quê hương, tác giả luôn thổi hồn vào nhân vật của mình những ngọn gió của tình yêu quê hương như thế.

Vốn có một tình yêu quê hương sâu nặng, sau thời gian dài vì chiến tranh chia cắt nên nhà văn không thể trở về với quê, cho nên khi được trở về, lòng ông dâng tràn cảm xúc: *“Lòng tôi xúc động nghẹn ngào bởi cái thanh bình của nếp sống quê mùa, của thiên nhiên không hề thay đổi. Bỏ tôi giữa cảnh ấy, tôi sẽ tìm thấy lại trọn vẹn cái quá khứ êm đềm của những ngày thơ ấu, cũng bờ ruộng cỏ ướt sương đêm, cũng dòng nước mương chảy róc rách.....* (Chuyến về Tuy Hòa). Đối với người Việt, ai cũng có tâm thức hướng về quê hương, ai cũng muốn trở về với quê. Võ Hồng cũng vậy, trở về để được sống lại những ngày tháng êm đềm của tuổi thơ, để được chìm đắm tâm hồn trong nếp sống thanh bình của làng quê yêu dấu.

3.2 Phong tục, con người gần gũi, thân thương của quê hương

Sinh ra và lớn lên nơi làng quê, giữa những người nông dân chất phác, nhà văn Võ Hồng đã sớm gần gũi và am hiểu sâu sắc về cuộc sống ở nông thôn. Nông thôn ấy có những phong tục, tập quán đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc. Nông thôn ấy có gia đình, họ hàng, bà con hàng xóm... mang đặc điểm chung của người nông dân Việt Nam, nhưng cũng có nét riêng của người miền Trung.

Truyện ngắn *Ngày xuân êm đềm* của Võ Hồng đưa người đọc theo dòng cảm xúc miên man của nhà văn ngược tìm về quá khứ, khi ông còn là một đứa trẻ chờ tết đến xuân về. Mỗi năm tết đến, nhà nào cũng trồng trước sân hoa vạn thọ, và cây hoa dân dã này chính thức khai mạc cho không khí tết: *“Cùng với sự phát triển của dãy cúc vạn thọ, cái Tết như cũng lớn dần. Manh nha từ đầu tháng Mười một với những cơn mưa nhẹ, mưa gieo cải, cái Tết thấp thoáng mơ hồ với những rờ cải, ngò, xả lách, tần ô, nằm vương vãi ở mọi sân nhà. Cái Tết lớn dần lên với những bụi hoa vạn thọ, cúc đại đóa, thược dược phát chồi sum xuê và bắt đầu ra nụ. Càng đi sâu vào ngày tháng, cái Tết càng hiện rõ thêm, in dấu vết trên*

mọi cảnh vật và hoạt động của con người”. Có thể nói, truyện *Ngày xuân êm đêm* là một trong những truyện ngắn hay nhất về tết cổ truyền ở làng quê Việt Nam. Đọc truyện, người ta miên man đắm chìm vào những cái tết xưa ở miền Trung, nơi ấy có những luống hoa vạn thọ, hoa cúc, hoa thược dược...khép nép trong mưa xuân đêm tằm cho ngày tết thêm sắc màu. Đối với Võ Hồng, tình yêu quê hương gắn liền với những con người chân quê, với những hình ảnh đơn sơ, mộc mạc nhưng đã làm nên hồn quê. Chỉ có thiết tha yêu quê, nhà văn mới có cảm xúc viết nên những trang văn giàu chất trữ tình như vậy.

Người Việt có tục thờ cúng ông bà, các vị thần thánh, nên nhà nào cũng có vài cái bàn thờ. Quê hương của Võ Hồng cũng như bao vùng quê khác, bàn thờ là một không gian thiêng liêng mà mọi thành viên trong nhà cũng như người ngoài khi đối diện với bàn thờ đều phải nghiêm cẩn. Viết về quê hương, Võ Hồng không thể không nhắc đến không gian này. Năm Nhiều trong *Thế giới của Năm Nhiều*, là thế giới của những bàn thờ, trang thờ và lư hương: “*Cả gian nhà chính chỉ kê một bộ ván, còn bao nhiêu chỗ dành cho ghế thờ. Ghế lớn đặt ở dòng giữa. Một bộ lư đèn ngự ở đây, toàn bằng gỗ trắc đánh bóng lên nước. Trước ghế có cái bàn. Ngày thường, đó là nơi để tiếp khách. Đến ngày giỗ chạp thì trên sắp bày những xôi chè, canh thịt...*”. Ngay từ bé, Năm Nhiều đã thích cúng bái, tế lễ, khói hương. Điều đó xác định rằng Năm Nhiều là một người thuần lương, thành thạo với đạo thờ cúng tổ tiên, ông bà. Nhà văn Võ Hồng có cái nhìn thẳng thắn, thực tế và khá thoải mái về cuộc sống. Ông tìm kiếm những cái tốt đẹp trong mỗi con người, mỗi sự việc, để từ đó thấy cuộc sống ở quanh mình dễ chịu hơn. Vì vậy, cho dù Năm Nhiều có thái quá với tín ngưỡng, có là một người cổ quái đi chăng nữa, thì cuối cùng tình yêu hạnh phúc cũng đến với một người đàn ông lương thiện chất phác hiếu thuận, luôn nhớ đến công lao hi sinh của cha ông. Qua tác phẩm, tác giả thêm phần khẳng định truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta qua tập tục thờ cúng ông bà, tổ tiên. Đây vốn là bản sắc văn hoá tốt đẹp của người Việt. Chính niềm tín ngưỡng hiếu nghĩa này đã tạo nên bản lĩnh Việt, giúp người Việt đứng vững trước sự xâm nhập của các luồng văn hoá ngoại lai.

Chủ thể của văn hóa là con người. Con người quê hương trong truyện ngắn của Võ Hồng chính là những người đã gắn bó trong suốt quãng đời thời hoa niên của nhà văn. Trong thời kì đầu của cuộc kháng chiến chống Pháp, khi người dân được lệnh tản cư, Võ Hồng khắc họa hình ảnh người nông dân với tình yêu quê hương cháy bỏng trong truyện ngắn *Tình yêu đất*. Với *Tình yêu đất*, tác giả không đề cập đến những vấn đề thường nhật của chiến tranh mà về tình yêu thiết tha với đất của những con người chân lấm tay bùn. Từ một người yêu mến đắm say làng mạc của mình, lão Túc đã gắn tình yêu ấy với tình yêu quê hương đất nước. Trong tác phẩm, nhân vật lão Túc hiện lên với những nét thô mộc của con người miền Trung đầy nắng và gió: “*Da đen sạm như một gốc tre bị hun khói. Nếp nhăn chằn chịt cày sâu trên khuôn mặt, bao quanh đôi hồ mắt trũng xuống, bao quanh cái miệng móm. Lão không mặc áo mà chỉ đánh một cái quần đen bạc màu xăn đến đầu gối. Da ở ngực, ở lưng, ở đôi cánh tay ống chân cũng đều hừng hực một màu nâu cháy, màu của những chén rượu bằng đất nung già lửa cháy men*” (*Tình yêu đất*). Bức chân dung cụ thể với những đường nét rõ ràng khiến lão Túc hiện lên đúng với hình ảnh người nông dân

Việt Nam lam lũ cày sâu cuốc bẫm. Trong truyện, tác giả mở đầu câu chuyện với hình ảnh lão Túc đang cuốc đất. Vừa cuốc đất, lão Túc vừa mừng tượng lại câu chuyện võ đất xa xưa của ông cha, từ thời bỏ hoang âm u, vắng lặng với cây đa to xù xì. Người sống, kẻ chết tại Gò Đình đó đã gắn liền với cuộc đời lão Túc từ ngày còn nhỏ nên lão có một tình yêu thiết tha với đất: *“Rốt cuộc chỉ có mảnh đất này là để cho lão an lòng, để yên cho lão nương tựa. Nó không phản bội lão. Đất không phản bội người, chỉ có người mới phản bội đất....Lão đuổi chân cho kẻ sát đất. Lão lăn qua, nằm úp mặt xuống đất. Khối đất vững chắc nặng trĩu nằm cam nín như khuyến khích lão an tâm. Đất không vồn vập đón mừng, nên đất cũng không lạnh nhạt xua đuổi”* (Tình yêu đất). Tình yêu đất của lão Túc hay đó chính là tình yêu của Võ Hồng? Với lão Túc, mảnh đất không chỉ là chốn nương thân mà còn là nơi lão kiếm kế sinh nhai nuôi sống cả gia đình. Tình yêu và công sức của lão Túc đã làm cho mảnh đất nở hoa. Gắn với đất, lão Túc tìm được chính mình, được yêu và được đền đáp. Kể về Lão Túc với giọng văn da diết, Võ Hồng đồng cảm với hoàn cảnh khó khăn của những người nông dân quê hương. Truyện ngắn *Tình yêu đất* đã được Võ Hồng viết nên từ những điều nhà văn từng trải nghiệm. Ông đã khắc họa một cách chân thực nhất chuyển biến về tâm tư tình cảm, về hoàn cảnh đáng thương của người nông dân trong những tháng ngày đi tản cư ở buổi đầu của cuộc kháng chiến chống Pháp.

Võ Hồng đã sống sâu với văn hóa làng nên viết về miền quê Phú Yên thân thương với những con người nồng nhiệt và yêu quê hương tha thiết. Nhân vật bà Hai Xự trong truyện *Bên đập Đồng Cháy* là một hình tượng điển hình cho tình yêu quê hương. Chiến tranh đã cướp đi của bà cả người chồng và người con trai duy nhất. Chưa dừng lại ở đó, đau khổ dồn dập thêm khi bà phải đối mặt với cuộc chiến tranh đột ngột ập tới lần nữa, buộc bà phải rời bỏ nhà cửa, ruộng vườn gắn bó bấy lâu nay mà đi tản cư. Rời bỏ xóm làng, nhưng hình ảnh người chồng thân yêu, người con ruột thịt, người hàng xóm thân thương cứ trào lên trong ký ức, càng thổi bùng lên tình yêu của bà đối với mảnh đất quê hương. Tình cảm thôi thúc, bà quyết định ở lại, gắn bó với vùng quê này, dù sẽ có bao nhọc nhằn, tang tóc: *“Đi tản cư. Đi đâu bây giờ? Đây là quê tôi, quê chồng tôi cũng là đây. Chỉ có nơi đây là quen thuộc”* (Bên đập Đồng Cháy). Qua nhân vật bà Hai Xự, ta hiểu hơn về hoàn cảnh và tâm tình của người nông dân thật đáng trân trọng khi trong tình huống hiểm nguy vẫn quyết định ở lại với quê hương bằng tấm lòng thủy chung, son sắt.

Trong rất nhiều tác phẩm của mình, Võ Hồng luôn nhắc đến quê hương Phú Yên lúc thì bị khói lửa chiến tranh bao trùm, khi thì trong trẻo với những hồi ức tuổi thơ. Ông luôn nhớ lại với nhiều tâm trạng khác nhau như cái cố để được giải bày, thương nhớ xa gần. Lùi một chút về quá khứ thuở thanh bình thì vùng quê Tuy An, Phú Yên của ông là những cánh đồng trải dài nước lấp xấp, là những ngọn núi xanh lơ, là những dòng sông, chiếc thuyền nan với những bà con nghèo đến xác xơ. Truyện *Chuyến về Tuy Hòa* đã phần nào giúp ông hình dung lại hình ảnh quê hương một cách đầy đủ nhất. Truyện kể lại một chuyến về thăm Tuy Hòa vào năm 1969. Những chi tiết trong truyện từ cảnh vật, địa danh cho đến phương tiện tàu xe di chuyển đều thật, cho thấy tình yêu quê hương đến cháy bỏng của nhà văn, đã giúp ông thâm vào trí nhớ từng chi tiết nhỏ của quê hương: *“Xe*

đang chạy trên đồng Hiếu Xương. Những đụn rơm, những bụi chuối. Những ruộng lúa xanh, Chợ Xéo, Bàn Thạc, Phú Lâm. Hơn hai mươi lăm năm những cuộc hành quân liên tiếp tràn qua bờ lại trên thân thể những làng xóm này như những làn gió tràn lên thân lá. Phú Lâm có cái dáng làm đóm của một công tử quận lỵ. Những cửa hiệu tạp hóa nhỏ nhỏ được trang sức lòe loẹt nhờ mấy chồng thau, lon, chén bát bằng nhựa dẻo. Hàng bán rau với người sửa đồng hồ với người thợ lúi húi sau một cái bàn dựng thủy tinh bao quanh. Một tiệm mì, hủ tiếu dài và hẹp như một cái hành lang đen chạy hun hút. Thanh niên ngồi trịnh trọng trên Honda và Yamaha.” (Chuyến về Tuy Hòa). Những địa danh như Hiếu Xương, Chợ Xéo, Bàn Thạc, Phú Lâm... được tác giả liệt kê trong truyện kết hợp với những hình ảnh như những đụn rơm, những bụi chuối, những ruộng lúa xanh làm hiện lên bức tranh quê vừa cụ thể, vừa điển hình cho biết bao làng quê Việt Nam. Đoạn văn thể hiện tâm trạng của người xa quê được trở về thăm lại nơi chôn nhau cắt rốn của nhà văn Võ Hồng, nhưng nó cũng là tâm trạng của nhiều người xa quê nói chung.

4. Kết luận

Hình như bất cứ nhà văn, nhà thơ Việt Nam nào cũng viết về quê hương. Và văn học Việt Nam đã có rất nhiều tác phẩm hay về quê hương. Nếu ở lĩnh vực thơ, chúng ta có Anh Thơ, Nguyễn Bính, Tế Hanh, Giang Nam, Đỗ Trung Quân...; thì ở lĩnh vực truyện, chúng ta có Thạch Lam, Vũ Bằng, Thanh Tịnh, Mùng Mán, Trần Kim Trắc... và Võ Hồng.

Vốn là một con người có tình cảm sâu nặng với quê hương, những truyện ngắn được xem là hay nhất của Võ Hồng đều những truyện thể hiện tâm thức “hoài cố nhân” của một nhà văn được nhiều tầng lớp bạn đọc yêu mến. Truyện ngắn Võ Hồng không thiên về tính triết luận sắc sảo của một nhà giáo có vốn kiến thức sâu rộng; truyện của ông giàu chất trữ tình và khá mộc mạc trong dùng từ, giọng điệu và kết cấu tác phẩm. Và cũng chính cảm thức “hoài cố nhân” ấy là một yếu tố quan trọng làm nên phong cách văn chương Võ Hồng. Có thể nói, bên cạnh đề tài học đường, chiến tranh, đề tài quê hương rất nổi bật trong sáng tác của Võ Hồng. Những trang viết về quê hương của ông luôn để lại những dư vị ngọt ngào, đậm đà bản sắc văn hóa Việt, và có sức lắng đọng lâu dài trong lòng người đọc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Ngọc Trà (2005). *Lý luận và Văn học*. NXB Trẻ. TP. Hồ Chí Minh
- [2] Nguyễn Q. Thắng (2007). *Văn học miền Nam*. NXB Văn hóa thông tin. Hà Nội.
- [3] Nguyễn Vy Khanh (2005). Võ Hồng, một phần văn hóa cũ của Việt Nam đã ra đi không bao giờ trở lại. <http://vanchuongplusvn.blogspot.com>.
- [4] Nguyễn Thị Thu Trang (1993). *Võ Hồng – Nhà văn và tác phẩm* (Luận văn thạc sĩ). Đại học Quốc gia thành phố Hồ Chí Minh.
- [5] Nguyễn Thị Thu Trang (2019). Võ Hồng và tình yêu quê hương. <https://vanhocsaigon.com/vo-hong-va-tinh-yeu-que-huong>
- [6] Nhiều tác giả (2013). *Văn chương và nhân cách Võ Hồng*. NXB Trẻ, TP. Hồ Chí Minh.
- [7] Võ Hồng (2003). *Tuyển tập Võ Hồng* (3 tập). NXB Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh.